

15 januari 2023

Toespraak Pieter Post, over Psalm 139:1-18.

Thema: De troost van Gods almacht.

Een meesterwerk

Het is een meesterwerk, gaf iemand als commentaar op psalm 139. Velen zien daarin verwoord dat het leven niet op zichzelf staat, maar dat het deel uit maakt van een groot geheel. Het wordt graag gekozen en gelezen als een steun en toeverlaat in perioden van ziekte en onzekerheid, maar ook op de laatste momenten van het leven, als er afscheid genomen moet worden, je de balans opmaakt van je leven en er gezocht wordt naar een woord van troost en warmte dat je helemaal door God gekend bent. Maar niet alleen dan. Het wordt op kringen gelezen ter bezinning op wie God is en wie wij zijn, Zijn verwevenheid met ons, en onze verwevenheid met Hem. Ook in perioden waarin we onszelf de vraag stellen: wie ben ik? Als Paulus, op de Aereopagus in Athene (vlakbij de Akropolis) in debat is met de filosofen op zoek naar de bron van het leven, dan zegt hij: 'Want in Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij'. Dat is in feite waar deze psalm over gaat. Over het in God zijn, in Gods handen zijn. En dat geeft een gevoel van veiligheid en geborgenheid, wij staan er niet alleen voor. Rabbijnen hebben wel eens dit beeld gebruikt. Zoals vissen niet zonder water kunnen leven, zo kunnen mensen niet zonder God ademen. En dat is een mooi beginsel. Het zegt dat ons leven niet op zichzelf staat. Laten we eens een paar punten doornemen waarom ons leven niet op zichzelf staat. En of we kunnen ontdekken of deze psalm ook ons raakt en ons goed doet.

Gods alwetendheid

Het geheel is wel duidelijk. God kent ons zitten en opstaan, doorziet onze gedachten, Hij omgeeft ons van voren en van achteren en met al onze wegen is Hij bekend. Ja, als je dit hoort en leest, met wat voor een God hebben we dan te maken? Toch niet met iemand die zich niets van ons aantrekt, maar betrokkenheid toont waar we ook gaan of staan. En dan zijn er die hun gedachten hierover laten gaan. Als dit een god is die mijn zitten en opstaan kent, dan moet dat wel een alwetende god zijn. Die dan niet mij alleen kent, maar dan ook alle anderen op deze wereld, mensen dicht om mij heen, maar ook ver weg in wat voor taal of streek ook. Dan wil dat dus zeggen dat deze god een god van alle mensen is die hij een voor een kent. En dat is natuurlijk niet niks. Dat er een iemand is die de godganse wereld op zijn duimpje kent, een alwetende dus bij wie je kunt schuilen en gerustheid vindt. Dat is punt één, waarom verschillende mensen wereldwijd dit een geliefde psalm vinden. Wij zijn gekend tot in onze haarvaten, van de wieg tot het graf.

Zijn alomtegenwoordigheid

En dan in het verlengde daarvan. Er staat ook dat wij eigenlijk niet aan deze god ontkomen. Dat lijkt me op grond van het voorgaande begrijpelijk. 'Hoe zouden we aan zijn aandacht ontsnappen? Klommen we op naar de hemel, is Hij daar, lagen we in ons graf, is Hij ook daar'. Dus ja, ook hier weer, waar wij ook gaan of staan daar is God in leven en in dood. Daarom wordt hij ook wel de Alomtegenwoordige genoemd. Weer zo'n eigenschap die troost en zekerheid biedt, nog zo'n reden om deze psalm te kiezen. Naast alwetend is Hij ook alomtegenwoordig.

Maar er valt nog iets op dat God typeert. Waar wij donkerte ervaren, zal Hij zeggen het duister is voor Mij zo helder als het licht. En daar stuiten we op iets tegennatuurlijks. Hoe kan duisternis oplichten als licht, terwijl het donker is? Maar laten we ons nou eens inbeelden, dat wanneer het ons tegenzit zodat er helemaal geen straaltje licht meer is, er iemand is die zegt dat er boven die donkerte van jou altijd licht is. Ik zie het heel simpel voor me: Wanneer het op een dag dichtbewolkt is, weet ik dat daarboven de zon aan het schijnen en er dus licht is. En dat dat nooit zal veranderen, maar zo sterk is als een natuurwet. Wie ooit heeft gevlogen, heeft ervaren hoe je door hobbelige wolken ineens de rust van het oneindige licht tegemoet treedt. We kunnen het ook zo vertellen: de liefde blijft eindeloos ook als we liefdeloosheid ervaren, en kracht is er altijd waar wij krachteloosheid ondervinden. God staat daar garant voor. Hij staat te allen tijde boven onze ervaringen en ondervindingen. Wat er ook gebeurt, Gods eigenschappen die het boek Exodus keurig voor ons op een rijtje heeft gezet, liefde, genade, geduld, trouw en waarachtigheid, zullen nooit door hun tegenpolen haat, zonde, ongeduld, ontrouw en leugen worden uitgeroeid of overwonnen. (Exodus 34:6)

Gods almacht

Die eigenschappen van God maken dat hij macht heeft over het al. Daarom wordt Hij de almachtige genoemd, want Zijn wezen kan niet worden overwonnen, laat staan worden vervangen door almachtige posities die wij mensen onszelf kunnen toeëigenen, denkend aan Iran en Rusland. De bruutheid die over de aarde tekeer gaat, of ontredderde omstandigheden en rampen waarin we terechtkomen, vragen om een tegenwicht om het uit te houden. En dat tegenwicht vinden we bij God wiens eigenschappen liefde, genade, geduld, trouw en waarachtigheid onvervangbaar zijn en altijddurend. Geen almachtige dictator kan daar iets tegenover stellen. Zouden zij hemel en aarde hebben kunnen scheppen? Absurde gedachte. God is onvervangbaar.

Als voorbeeld van zijn onmetelijke ontzag wordt ons lichaam genomen. U vormde mijn nieren, U *weefde* mij in de buik van mijn moeder, alsof het om een stukje textiel gaat waar een prachtig kunstwerk van gemaakt wordt. Dat wordt hier gezegd, wij zijn kunstwerken van de grote Wever. *Wondermooi zoals U mij gemaakt hebt*, is ook de conclusie in het gelijknamige boek over transgender personen. En dat onbeschrijflijk mooie moet ontzag oproepen voor Hem die ons schiep en onze dagen kent, niet één zal er ontbreken. Er is niemand zoals Hij.

Almacht en weerzin

En nu we dit zo hebben doorgenomen, is dat ook de God in wie wij ademen zoals een vis niet zonder water kan? Dat raakt aan een heel gevoelige vraag. In de gesprekken is het me vaak opgevallen dat dat begrip van Gods almacht op weerzin stuit. Want waarom is er oorlog, honger en dood? Want als God almachtig kan hij dat toch ook stoppen? Alsof Hij dat veroorzaakt heeft. Gods almacht roept stekels op, mensen komen er niet verder mee, treden uit de kerk, raken van het geloof af, zien God als een mislukking. Zij raken teleurgesteld in God als de Alleskunner en daarom worden wij Doe-het-zelvers. Maar ik las ergens iets dat op mijn lachspieren werkte. Hoezo is God een alleskunner? Hebben wij ooit vierkante cirkels gezien? Heeft iemand van jullie ooit eens een getrouwde vrijgezel ontmoet? En ook dit: er zijn zaken die God niet kan, maar wij wel: God ooit zien voetballen, bergbeklimmen, of de handstand zien doen? Dat kunnen wij weer wel. Dus moeten we wel een andere betekenis geven aan zijn almacht.

Almacht is een beleving

Almacht is een ervaringsbegrip van ons mensen die iets beleven waar geen woorden voor te vinden zijn, behalve allemachtig! Wanneer wij door de pracht van de natuur wandelen, de seizoenen zien wisselen, maar ook in de geschiedenis waar mensen zich ten goede ontwikkelen, dan zien wij het wonder van dit alles. Zijn almacht houdt in dat wat ons ook overkomt, het is zijn liefde en trouw waarop we mogen vertrouwen. Zijn almacht houdt niet in, dat hij ons voortbeweegt als harlekijnen aan een koord. Zijn almacht is ook niet dat dit of dat moet gebeuren als straf op de zonde. Almacht is ook niet: waarom moest mijn geliefde mij ontvallen. Nee, almacht is dat wij aan zijn aandacht niet ontsnappen. De gedachte aan Zijn almacht is balsem voor de ziel, de ultieme troost waar wij behoefte aan hebben. Daarom is deze psalm een meesterwerk.

De mens maakt deel uit van zijn almacht

Het was de bedoeling dat wij deelgenoten werden van zijn almacht. Het verhaal gaat, dat de Schepper voor zichzelf een partner wenste. Hij maakte de mens, de kroon op zijn scheppingswerk. En toen Hij ons maakte nam Hij een stapje terug. Hij gaf ons de opdracht: wees liefdevol, wees elkaar genadig, heb geduld met elkaar, wees trouw aan elkaar en wees waarachtig. Zo maakte Hij ons deelgenoot van zijn almachtige wezen, geen almachtige wezens. Hij maakte ons om met Hem samen te werken. Daarom zijn wij zijn partners in een verbond dat bestaat uit liefde, genade, geduld, trouw en waarachtigheid. Daar ligt onze verantwoordelijkheid.

Dat is wat anders dan de ons zo vaak geuite teleurstelling waarmee wij ons klem redeneren. Als er een god is dan ... Wanneer ons een lieveling ontvalt, als wij het 'waarom' daarvan niet begrijpen, dan is dat het lot dat ons overkomt, zei mijn vader toen mijn broer stierf. Waarom zou de God die ons weefde in de buik van de moeder tot een pronkstuk, ons meteen weer vernietigen? Geen almachtige god die daaraan denkt. Wat alleen telt is Zijn 'er zijn'. Gods almacht werkt door ons, en is ons daarom een troost. God is niet ver van ons verwijderd: 'Denk elke dag aan wat zijn almacht vermag, die u met liefde bejegt'.